

Turpina tehniski bruņoties pret maluzvejniekiem

Gandrīz 2000 eiro vēl vajadzīgi tehniskajam nodrošinājumam, ar ko Kuldīgas novada pašvaldības policija dodas reidos, sargājot zivis.

Zivju fondā iesniegts projekts par ūdeņu bioloģisko resursu aizsardzību. Dome akceptējusi dalību lauku attīstības programmas pasākumā *Zivju resursu aizsardzības pasākumi, ko veic valsts iestādes vai pašvaldības, kuru kompetencē ir zivju resursu aizsardzība*. Pašvaldības līdzfinansējums – 10% no attiecināmajām izmaksām.

VAJADZĪGS BINOKLIS UN KAMERAS

Vides speciāliste Dace Jansone skaidro, ka pirmajā kārtā pavasarī iegādāts drons: „Otrajā kārtā ceram iegādāties binokli, trīs meža kameras un vienu meža nakts redzamības kameru. Konkurss tiek izsludināts katru gadu, un vienmēr esam pieteikušies, izvērtējot, kas nepieciešams. Var saņemt līdz 10 000 eiro. 20. septembrī brauksim uz Zivju fonda padomes sēdi mūsu projektu aizstāvēt. Tad redzēsim, vai tas tiks atbalstīts.”

Iepriekšējos gados par Zivju fonda naudu iegādāta laiva un automašīnas piekabe tās pārvadāšanai, termālās nakts redzamības kameras, universālais statīvs, datu uzglabāšanas ierīce, kvadracikls, novērošanas kameras, kas izliktas pie Ventas rumbas, eholots, ar ko ūdens tilpes gultnē tiek meklēti priekšmeti, piemēram, tikli.

NIEDRES PĻAUS EZEROS

D.Jansone: „Esam iesaistījušies projektā par ezeru izpaušanu. Noslēgts līgums ar uzņēmumu *Piekrastei.lv*, kas septembrī niedres izpļaus Vilgāles, Lielajā un Mazajā Nabes ezerā. Tās ir pašvaldības un valsts ūdenstilpes, kuru apsaimniekošanai varam iegūt finansējumu.”

Savukārt projekta vadītāja Aiga Vanaga-Poriķe informē, ka uzņēmums Valsts vides dienestā pieprasījis tehniskos noteikumus: „Ir Ministru kabineta noteikumi, kas regulē ezeru tīrīšanu, un uzņēmumam jāiesaista sertificēti speciālisti. Tikko dokumenti būs sakārtoti, tas sāks darbu.”

Beidzies iepirkums projektā *Ventas upes straujteču biotopa reaktivācija*, taču līgums nav noslēgts. A. Vanaga-Poriķe skaidro: „Uzņēmējs, kurš konkurss vinnēja, uzskatīja, ka paredzētajiem darbiem nebūs efektivitātes. Bija plānots aizaugušajos posmos virs vecā Ventas tilta, zem tā un vēl vairākās zonās izplaut niedres un irdināt saknes. Uzņēmējs uzskatīja, ka daudz efektīvāk būtu saknes frēzēt, bet to savukārt neparedz Ventas dabas aizsardzības plāns. Tā kā nevarējām atrast kopsaucēju, līgums tika laužts. Tāpat laužts līgums ar finansētāju – Latvijas Vides aizsardzības fondu, jo šogad mēs vairs nebūtu paspējuši projektu īstenot.”

Iveta Grīniņa

Kā klājas vēžaudzētājiem

„Šovasar vēžu raža tāda vidēja, jo šiem dzīvniekiem nepatīk krāsas ūdens temperatūras svārstības, kad dienā karsti, bet aktīvākajā darbības laikā – naktī – nokrīt pat zem plus desmit grādiem,” saka zivaudzētājs Valdis Austers no Pelču akvakultūras uzņēmuma Anzāģes.

SEZONA BEIGUSIES

Vēžošanas sezona jau beigusies, jo tirdzniecība ar dzīvniekiem vēžiem atļauta tikai dažus mēnešus vasaras vidū līdz septembrim. Tad *prečiniekus* (pārdošanai paredzētos ap 10–12 cm) var ķert un nodot tirgotājiem, kā arī sasaldēt, salikt kastītēs vai maisiņos un tāda veida pēc tam pārdot visu gadu. Aukstā laikā arī mazuļus nevajadzētu tvarsīt, lai pārvietotu uz citu ūdenstilpi. Savukārt tie, kas atstāti populācijas pavairošanai, gaida oktobri un novembri, kad ūdens atdzisis līdz desmit grādiem, lai *dotos precībā*s.

Vairošanās cikls ir diezgan garš: pēc tam, kad vēzis atradis savu mātīti, tā ikrus zem astes nēsā astoņus mēnešus un visu laiku dzīvo īpašā režīmā – neēd, izvairās no straujām kustībām, lai pasargātu pēcnācējus. Mazuļi sāk izšķīlties ap maiju.

ŽĒL LIKVIDĒT

V.Austers bija viens no Latvijas Vēžu un zivju audzētāju asociācijas dibinātājiem. Toreiz, pirms gadiem 20, nozare likusies cerīga. Būtbūvē vēžu audzēšanai vēl joprojām ir liela perspektīva, jo augstvērtīgā ūdens dzīvnieku suga visos laikos bijusi delikatese. Taču mūsu valstī neesot pietiekama atbalsta. Kāpēc pelēnieks šim biznesam vēl nav atmetis ar roku? „Žēl to dzīvnieciņu un ieguldītā darba, bet es jau uz vēžu audzēšanu ļoti *nieiespringstu*, jo te nav lielas platības. Tāpēc uz *prečiniekiem* pārāk neizeju – mani vairāk interesē mazuļu audzēšana, lai vēži no Latvijas vispār neizzūd.”

„Šie vēžiši uz tirgu vēl nedosies,” norāda zivkope Andra Austere.

AKVALANGISTS IZSMEĻ LABUMU

Pēc V.Austera teiktā, Kurzemes ūdens tilpes sen izsmeltas, piemēram, mūsu Zvirgzdu, Pinku, Āpu un citi ezeri, kas savulaik bija slaveni ar vēžu bagātību. Nu jau esot *izbagarēti* arī Latgales

ezeri. „Varbūt Zvirgzdīnā vēl kaut kas ir. Dzirdēts, ka Vidzemes pusē šaurspilnieki vēl atrodami. Atšķirībā no platspilņu vēžiem, kas ir Latvijas augstvērtīgākā suga, no tiem liela labuma nav. Kad sākām, cerības bija lielas. Mēs te sarakām mazus diķīšus,

to darīja vēl daudzi uzņēmēji. Audzēja un laida arī lielos ezeros, bija valsts programma. Es arī esmu daudz mazuļu ielaidis Ventā, abās Pelču upītēs.

Bet, ja ūdenstilpei nav saimnieka, tur var notikt jebkāda patvaļā – *municipāli* (pašvaldības policija – red.) neko tur

„Ja vēžu audzēšanai būtu valsts atbalsts, šī nozare strauji uzplauktu,” teic zivju un vēžu audzētājs Valdis Austers.

daudz neizdarīs. Ķer ne jau ar veco laiku metodēm, bet ar daudz modernākām. Viens vienā ezerā galā mazuļus ielaid, cits otrā krastā ielien ar akvalangu un labumu izsmel. Nav jēgas audzēt, ja vienlaikus iespējama zādība. Mums, audzētājiem, ir tikai viens, nu varbūt pusotrs mēnesis gadā, kad varam uzaudzēt taukus iztikšanai pārējiem 11 mēnešiem. Bet *brakonjeri* darbojas, kā tik.”

JA GRIB UN PROT

Tomēr arī vēžu audzēšana var būt ienesīga, ja to dara saimnieciski. „Sadalzinot ar citiem gadiem, *prečinieku* varēja būt vairāk,” turpina audzētājs. „Bet tā vasara nebija izdevīga ķeršanai. Pa dienu nekas nesanāk, jo vēzis ir nakts dzīvnieks. Taču nakts bija aukstas.

Cenu politikai arī sava sistēma. Pie mums *prečinieks* iet līdz diviem eiro gabalā, bet eksportā uz Somiju – septiņi eiro. Pēc mazuļiem pie manis brauc privāti, kas sev pie

mājas izrakusi diķīti. Var jau ielaist vēzi savam priekam un ģimenes pusdienām. Biznesam vajag lielu platību: 200–300 ha. Tādā ar akvakultūrām var taisīt labu biznesu, nevis tikai applaut, lai saņemtu platībmaksājumus. Vēzi izaudzēt nav grūti – ielaid ūdenī un baro! Izaugs pats, prom nekur neaizbēgs. Protams, ir slimības, tāpēc jābūt zināšanām, ūdens kvalitātei un atbilstoši ekosistēmai. Bet citādi šī suga milzīgu uzmanību neprasa.”

Dainas Tāfelbergas teksts un foto

Kas ir triploīds?

Lai zivju produkciju audzētavās uzlabotu, zinātnieki izveidojuši triploīdus – sterilas zivis.

Sasniedzot fizioloģisko dzimumgatavību, augšanas ātrums parasti samazinās, palielinās saslimstība un pasliktinās gaļas īpašības. Tas ir viens no aktuālajiem jautājumiem, īpaši lašu dzimtas audzētājiem. Lai no šīm problēmām izvairītos, sāka sterilo zivju audzēšana.

Cilvēkam, tāpat kā lielākajai daļai augstāko dzīvnieku, somatiskajās šūnās ir diploīds (divkārs) hromosomu* komplekts, bet dzimumšūnās – haploīds (vienkārs). Triploīdi ir indivīdi ar trīskāršu (triploīdu) hromosomu komplektu. Cilvēkam triploīdijas gadījumi ir ļoti reti, un tādi jaundzimušie parasti iet bojā. Lašveidīgajiem, piemēram, varavīksnes forelēm, triploīdās mātītes dzimumgatavību nesasniedz, ikri tām neveidojas, un tās ir sterilas. Triploīdas varavīksnes foreles var audzēt visu gadu, sasniedzot daudz lielāku tempu un iegūstot augstākas kvalitātes gaļu. Divos gados var izaudzēt 4 kg smagu zivi, trijos – 8 kg.

Kā triploīdus mākslīgi veido? Pēc ikru apaugļošanas noteiktā šūnu dalīšanās fāzē ar fizikāliem vai ķīmiskiem kairinātājiem notiek iedarbība uz ikru. Tā varētu būt temperatūra, spiediens, citolāzains B u.c., kas izjauc normālo šūnu dalīšanos, un kā rezultāts veidojas triploīds.

* Hromosoma – šūnas kodola struktūra, kurā iestāta galvenā ģenētiskā informācija.

Olga Revina, Pelču zivaudzētavas veterinārārste, Akvakultūras pētniecības un izglītības centra pētniece

MAKŠKERNIEKU STĀSTS

Nelegālais sacensību uzvarētājs – ronis

Kuldīdznieka, makšķerēšanas sporta meistara Gunta Kārklīņa stāstu krājumā ir gana daudz neparastu piedzīvojumu. Un ne tikai ar zivīm vien.

PĒKŠŅI VISAS PAZUDA

Pēc virsraksta var nojaust, par ko šis stāsts būs, tomēr iesākumā saglabāsim intrigu. Tas esot noticis pirms vairākiem gadiem makšķerēšanas sacensības Varkāļu kanālā (Babītes ezera iztekā un Lielupes ietekā). „Likās, ka viss iet baigi labi – zivtiņas nāk viena pēc otras,” stāsta nopelniem bagātais makšķernieks. „Tik veiksmīgi ķērās, ka šķita – šīs sacensības būs novinnētas un uzvara jau tikpat kā rokā! Smuki brekšīši un raudas bija. Divās stundās saķēru ap astoņiem kilogramiem. Te

pēkšņi zivis pazuda, it kā to te vispār nebūtu bijis. It kā mēs no citurienes vai veikala būtu lomu sanesuši. Kad pazuda man, domāju: kaut kas slikti noticis manā rajonā. Tad izrādījās, ka tiem makšķerniekiem, kuri sēdēja zemāk, tuvāk jūrai, zivis pagaisušas vispirms.”

BARO VIENS, ĶER VAIRĀKI

„Tā mierīgi nezinā, pārdomās iegrimuši, sēdējām kādas piecas minūtes. Pēkšņi mana makšķerkāta galā kaut kas sakustējās. Diezgan spēcīgi. Kas nu? Pat dažas sekundes nepagāja, kad tur virs ūdens parādījās ūsainā roņa galva. Nu skaidra lieta! Ronis atpeldējis no jūras un notiesājis visas iekarotās zivtiņas. Gandrīz vai neapmierināts, ka vairs nav. Barības ķēde: es ar speciālo

barību (cepumiem un citiem našķiem) baroju zivtiņas, lai tik tās nāk pie manis, bet ronis laimīgi mieloja ar manu potenciālo lomu. Vairāk nekā stundu nosēdēju, nevienas zivtiņas neredzot. Pagaisa uzvara, kas gandrīz jau rokā bija. Paliku trešajā vietā. Dažkārt šitā izdarās līdakas. Mums, makšķerniekiem, ir pat teiciens, ka baroju es viens, bet ķeram vairāki. Toreiz tas nelegālais sacensību dalībnieks un lielākais ķērējs bija ronis. Nekad iepriekš tā nebija gadījies, un arī citi makšķernieki brīnījās.”

ARĪ STĀRĶI IR MALUZVEJNIEKI

G.Kārklīņš roni esot redzējis arī Ventā pie *Lauktehnikas*. Toreiz gan nav makšķerējis, tāpēc ar jūras un okeāna dzīvnieku strīdos nav nonācis. Bijis vien izbrīns, ka ronis, kaut arī labs peldētājs, kas spēj pieveikt lielu attālumu, saldūdens upē

uznācis tik augstu.

„Acīmredzot invāzija notiek arvien spēcīgāk,” secina makšķernieks. „Nu jau ne tikai jūras zvejniekus vien roņi *apmizo*, izēdot lomu no tīkliem. 20 kilometru līdz Varkāļiem nav liels gabals. Bet no jūras līdz Kuldīgai pa Ventu ir kādi 70 kilometri. Un varbūt dzīvnieks iet vēl augstāk. Tas vairs nav nekāds brīnums, ka rudenos reizē ar lašiem pie mums atpeld arī roņi. Varbūt tie pat bīstamāki par maluzvejniekiem, jo labprātāk barojas ar tādām augstvērtīgām zivīm kā laši, bet uz dzīvniekiem likumi neattiecas.

Starp citu, Ventā pavasaros nārsta laikā nēģus noēd stārķi. Ar zivju inspektoru esam smējušies, ka stārķiem *brakonjeriem* varētu sarakstīt nez cik protokolu. Bet nav jau, kam tos sūtīt.”

Daina Tāfelberga

Vēži

❖ Var dzīvot strautos, upēs, ezeros, grāvjos un pat purva bedrēs. Vislabāk tiem tik mālaina un akmeņaina gultne. Svarīgi, lai ir daudz iespēju paslēpties gan čaulas maiņas, gan mazuļu pērēšanas laikā.

❖ Jūtīgi ne vien pret ūdens temperatūras svārstībām, bet arī ekosistēmu. Vēzis ir bioloģiskais indikators – skābs un piesārņots ūdens tam nepatīk.

❖ Vismaz 4–5 mēnešus gadā vēžiem nepieciešama +15, +20 grādu temperatūra. Oktobrī un novembrī, ūdenim atdziesot līdz +10, +13 grādiem, tie sāk vairoties un nērš ikrus.

❖ Latvijā sastopamas četras sugas. **Platspilņu vēzis** tiek uzskatīts par vietējo un par visaugstvērtīgāko sugu Eiropā. Par **šaurspilņu vēzi** tiek priekš, ka tā tomēr ir invazīva suga. Platspilņniekus tie neapdraud atšķirībā no iecelotājiem amerikāņiem: **dzeloņvaigu vēža un signālvēža**. Tie ir krietni agresīvāki, ar spēju labāk vairoties, mazāk prasīgi ūdens kvalitātes ziņā, noturīgāki pret temperatūras svārstībām un slimībām un pārnēsā vietējām sugām nāvējošo vēžu mēri.

/www.lvzaa.lv/